

Avain kansalaisuuteen - henkilökohtainen budjetointi

työsuunnitelma Tampereen pilotille 13.1.2017
päivitetty 19.5.2017

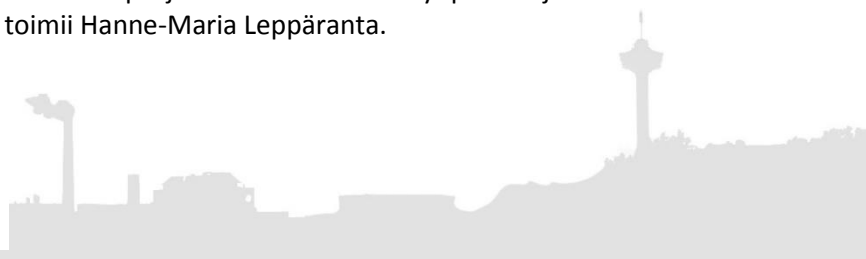
1 Pilotin sisältö ja tavoitteet

1.1 Yleisesti hankkeesta

- Hanke kehittää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmään soveltuvaa henkilökohtaiseen budjetointiin (HB) perustuvaa palvelujen järjestämisen toimintamallia.
- Malli tukee asiakkaan valinnanvapauden lisäämistä ja osallisuutta palvelujen kehittämisessä. Lisäksi henkilökohtainen budjetti tukee asiakkaan itsemäärämis-oikeutta ja sosiaalista kansalaisuutta.
- Hankkeen aikana otetaan käyttöön henkilökohtainen budjetointi vaihtoehtoiseksi tavaksi järjestää asiakkaalle hänen tarvitsemansa sosiaalipalvelu. Henkilökohtaisella budjetoinnilla voidaan ratkaista sellaisia tilanteita, joissa kaupungin palvelujärjestelmä ei kykene vastaamaan riittävän hyvin ja tarkoituksenmukaisesti asiakkaan palvelutarpeeseen.
- Hanke on rajattu koskemaan sosiaalipalveluja, ei terveydenhuollon palveluja tässä vaiheessa
- Tampere osallistuu hankkeen rahoitukseen 19 000 eurolla sisältäen panoksen PSOP-toiminnallisuuden kehittämiseen. Tampere ei saa hankkeesta rahaa tai työntekijäresursseja.
- Hanke on ESR-rahoitteinen. Pää toteuttajana Metropolia AMK, Saimaan AMK sekä DIAK: Yhteistyökumppaneina Tampere, Hämeenlinna, Vantaa ja Pori, Kainuun sekä Etelä-Karjalan sote-kuntayhtymät ja niiden alueen kunnat ja kaupungit, Perhehoitoliitto, Kasvatus- ja perheneuvontaliitto, Suomen avohuollon toimijat Sulat ry sekä Helsingin Diakonissalaitos HDL ja alueellisia yhteisöjä
- Hankkeen toiminta-aika on 1.6.2016 - 31.5.2019
- Hankkeessa käytetään Kykyviisari-mittaria

1.2 Tampereen pilotti

- projekti on Tampereen kaupungin avopalvelujen projektisalkussa ja se on luokiteltu C-projektiksi
- päätavoitteena on suunnitella, toteuttaa ja testata henkilökohtaisen budjetoinnin malli, joka voidaan tarvittaessa siirtää sellaisenaan maakunnan käyttöön sote-uudistuksen myötä. Mallilla ennakoitaan valinnanvapauslain voimaantuloa ja maakunnan velvoitetta tarjota henkilökohtaista budjettia vanhuksille ja vammaisille.
- lisäksi projektilla pyritään lisäämään asiakastytyvääisyyttä ja tukemaan asiakkaan valinnanvapautta sekä osallisuutta.
- aiemmin Tampereen kaupunki on kokeillut henkilökohtaista budjetointia yhteistyössä Sitran kanssa omaishoidon tuessa ikäihmisten palveluissa vuonna 2014 sekä kaupungin omana kehittämistyönä väliinpuotoaja-asiakkailla asiakasohjauksyksikössä vuonna 2016.
- Pilotin suunnitteluun ja koordinointiin on 40% projektikoordinaattorin työpanos ajalle 17.10.2016 - 30.6.2018. Projektikoordinaattorina toimii Hanne-Maria Leppäranta.

- Tampere on sitoutunut kehittämään PSOP-järjestelmän HB-ominaisuutta. Tästä vastaa Sirpa Laaksonen 1.5.2017 saakka, tämän jälkeen Hanna Järvinen.
- Hankkeen ohjausryhmässä Maria Päivänen, Anniina Tirronen, Maria Virtanen, Kaisa Taimi sekä Antti Markkola
- Pilotissa kokeillaan henkilökohtaista budjetointia 30 - 45:lla sosiaalipalvelujen asiakkaalla. Vuonna 2017 mukana ovat lapsiperheiden kotipalvelu, omaishoidon tuki alle 21-vuotiaiden osalta sekä vammaispalvelut. Kaikki yksiköt ovat ottamassa käyttöön PSOP-järjestelmän. Vuonna 2018 henkilökohtaista budjettia jatkokehitetään yhteistyössä Ikäneuvo-hankkeen kanssa.
- ensimmäisten asiakkaiden kanssa työskentely on aloitettu helmikuussa 2017. Vuonna 2017 osallistuvat yksiköt ovat valinneet henkilökohtaisen budjetin kautta muunnettaviksi palveluiksi

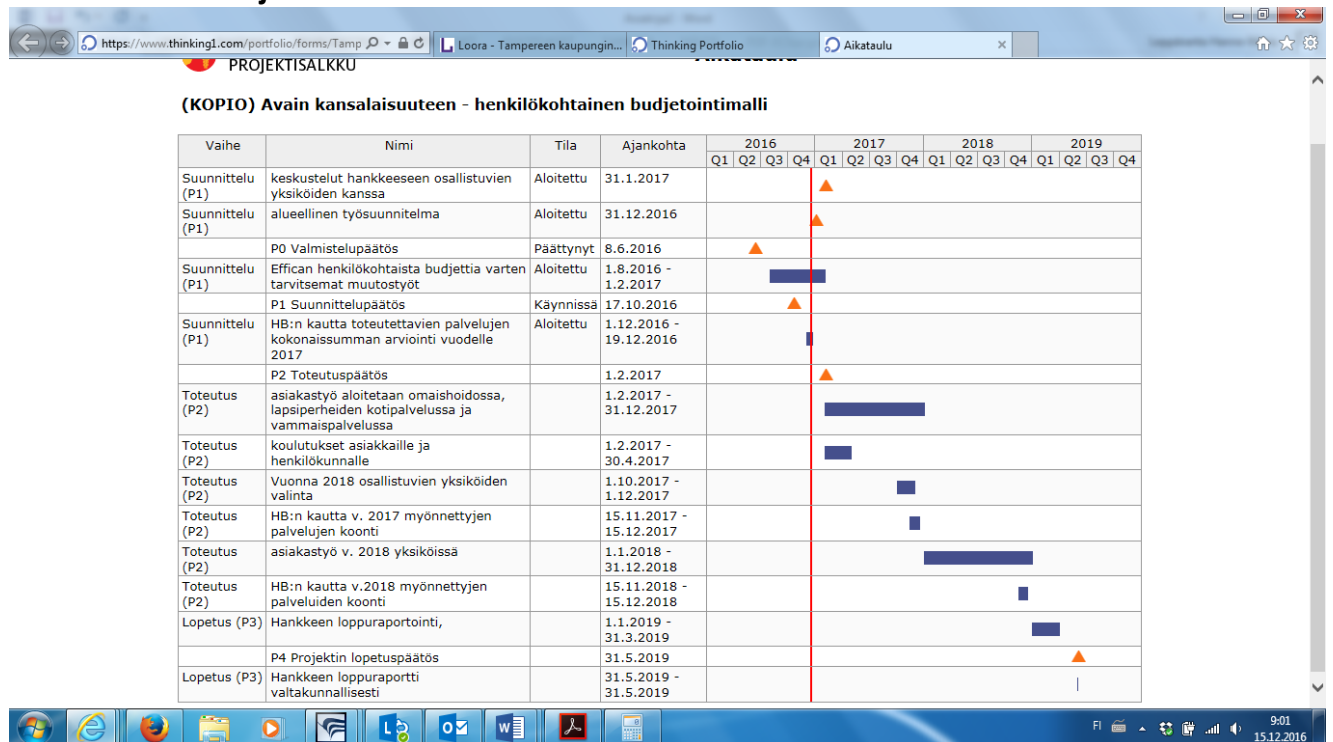
Yksikkö	palvelu	palvelun keskimääräinen hinta kaupungille (muodostaa budjetin)	Huomioitavaa
lapsiperheiden kotipalvelu	lapsiperheiden tilapäinen kotipalvelu	arkisin klo 7-18 30e/h arkisin klo 18-22 ja lauantaisin klo 7-18 35e/h	asiakkaat maksavat nykyisin asiakasmaksun käynneistä, 14,28e/ alle 4h käynti ja 28,56e/yli 4h.
omaishoidon tuki	omaishoidon vapaa palvelusetelillä	100e/seteli, 3 seteliä kuukausittain	
vammaispalvelutoimisto	kehitysvammaisten työ/päivätoiminta	työtoiminta työkeskuksessa 33-45e/käyntipäivä peruspäivätoiminta 40 56.50e/käyntipäivä, ei sisällä matkoja	Päivätoimintapäivien määrä vaihtelee yksilöllisesti, yleensä 1 - 4 päivää viikossa
vammaispalvelutoimisto	vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta	72e/pvä jos asiakas asumisyksikön ulkopuolella 50e/pvä jos asiakas asumisyksikön yhteydessä	Päivätoimintapäivien määrä vaihtelee yksilöllisesti, yleensä 1 - 4 päivää viikossa

- valtakunnallinen hanke toivoo kuntien kokeilevan HB-avustajien käyttöä. HB-avustaja on henkilö, joka tarjoaa asiakkaalle ohjausta, neuvontaa ja tukea päätöksentekoon. Iso-Britanniassa tämän roolin ovat ottaneet kolmannen sektorin kansalaisjärjestöt jotka koordinoivat päämiehen henkilökohtaista budjettia maksua vastaan. Tampereen pilotti suunnittelee HB-avustajien roolia syksyllä 2017 kevään ja kesän asiakaskokemuksien, Tampereen aiempien kokeilujen ja asiakaspalautteen pohjalta.

2. Pilotin aikataulu ja tehtävät

Nro	Vaihe	Tehtäväkokonaisuus	Tehtävä	Leppäranta Hani	Ajankohta	Tila	Arvio	Tarkistuspiisheet
1	Suunnittelu (P)	Tehtäväkokonaisuus	keskustelut hankkeeseen osallistuvien yksiköiden kanssa	Leppäranta Hani	31.1.2017	Aloitettu	30	*"ketkä lähtevät mukaan ja millä palveluilla?" *Hb-esitysten käsittelyn työryhmät
2	Suunnittelu (P)	Tehtävä	alueellinen työsuunnitelma	Leppäranta Hani	31.12.2016	Aloitettu	50	esitellään ohjausryhmälle 21.12. Työstetään Sirkka Rousun kanssa 15.12.16
3	Suunnittelu (P)	Tehtäväkokonaisuus	Effican henkilökohtaista budjettia varten tarvitsemat muutostyöt		1.8.2016 - 1.2.2017	Aloitettu		Anssi Rummukainen/Effica, Leena Köykkä/vapa
4	Suunnittelu (P)	Tehtävä	HB:n kautta toteutettavien palvelujen kokonaissumman arviointi vuodelle 2017	Leppäranta Hani	1.12.2016 - 19.12.2016	Aloitettu	30	Omaishoidon osalta max 36 000 (10 asiakasta x 12kk x300e) Lapsiperheiden kotipalvelu: Vapa: tavoitteena 10 asiakasta/yksikkö vuoden 2017 aikana, yht. 30hlo
5	Toteutus (P2)	Kokeilu	asiakastyö aloitetaan omaishoidossa, lapsiperheiden kotipalvelussa ja vammaispalvelussa	Leppäranta Hani	1.2.2017 - 31.12.2017			
6	Toteutus (P2)	Osaprojekti	koulutukset asiakkaille ja henkilökunnalle		1.2.2017 - 30.4.2017			Yhteistyössä Metropolian kanssa
7	Toteutus (P2)	Tarkistuspiisheet	HB:n kautta v. 2017 myönnettyjen palvelujen koonti	Leppäranta Hani	15.11.2017 - 15.12.2017			asiakastyöväisyysskysely, työntekijöiden palaute, vuosiraportointi
8	Toteutus (P2)	Tehtäväkokonaisuus	Vuonna 2018 osallistuvien yksiköiden valinta		1.10.2017 - 1.12.2017			Ohjausryhmä, v. 2017 kokeiluun osallistuneiden yksiköiden johtajat/jatkohalukkuus?
9	Toteutus (P2)	Kokeilu	asiakastyö v. 2018 yksiköissä		1.1.2018 - 31.12.2018			
10	Toteutus (P2)	Tarkistuspiisheet	HB:n kautta v.2018 myönnettyjen palveluiden koonti		15.11.2018 - 15.12.2018			asiakastyöväisyysskysely, työntekijöiden palaute, vuosiraportointi
11	Lopetus (P3)	Tehtävä	Hankkeen loppuraportointi,		1.1.2019 - 31.3.2019			tulosten esittely ohjausryhmälle ja muille tahoille. Jatkoimenpiteet?

Ajantasainen projekti aikataulu löytyy Tampereen kaupungin intrasta, projektisalkusta.

3. Henkilökohtaisen budjetin prosessi käytännön työskentelyssä

Asiakkaiden valinta

- jokainen HB-hankkeeseen osallistuvan yksikön työntekijä valitsee omista asiakkaistaan vähintään kaksi asiakasta, joilta tiedustelee halukkuutta tulla mukaan kokeiluun. Asiakkaiden tilanteiden olisi hyvä olla sillä tavalla rauhallisia, että heillä on voimavaroja suunnitteluun ja kykyä sitoutua hb-mallin käyttöön kalenterivuoden loppuun saakka. Tuetun päätöksenteon tarve ei ole este hb-asiakkuudelle, mutta kriisiytyneeseen tilanteeseen sitä ei suositella.
- Asiakkaalla pitäisi olla ajatus siitä, millaisia asioita hän haluaisi hb:n kautta toteuttaa.
- mikäli asiakas on halukas kokeilemaan budjetointia, kutsutaan hänet 17.2 klo 14 - 15.30 pidettävään infotilaisuuteen Sarviksen luentosalissa. Tilaisuuden tarkoituksena on kertoa siitä, mitä henkilökohtaisella budjetilla voi tehdä, ja miten hanke Tampereella toteutetaan. Tilaisuuteen tuleminen ei vielä tarkoita, että olisi sitoutunut hankkeeseen.
- tilaisuuden jälkeen asiakkaiden tulee olla yhteydessä omaan yksikön työntekijäänsä halukkuudestaan ottaa käyttöön henkilökohtainen budjetti.

Mittarit ja aloituslomakkeet (projektikoordinaattori toimittaa nämä työntekijöille)

- asiakkaan pitää täyttää kokeilun alussa (kun on päättänyt ottaa käyttöön HB:n) ja lopussa ESR-lomakkeet.
- kokeilun lopussa pyydetään asiakkaalta palaute siitä, miten palveluprosessi on toiminut.
- hankkeessa käytetään Kykyviisari-mittaria, jota kehitetään hankkeelle soveltuvaksi.
- asiakastyöntekijät koulutetaan hankkeen toimesta mittarin käyttöön keväällä 2017
- mittaria ryhdytään käyttämään asiakkaiden kanssa syksyllä 2017

Suunnitelma

- asiakas, työntekijä ja asiakkaan halutessa hänelle tärkeät henkilöt tekevät yhdessä suunnitelman siitä, mitä palveluita ja miten suuressa määrin asiakas haluaisi vaihtaa henkilökohtaiseen budjettiin.
- pääsääntönä on se, että **henkilökohtaisella budjetilla pitää vastata samaan tarpeeseen, johon alkuperäinen palvelu olisi myönnetty.**
- suunnitelma tehdään kalenterivuoden loppuun.
- suunnitelman on tarkoituksena kuvata ne isot linjat, joihin asiakas käyttää rahaa. Esimerkiksi ”vaihdan 1.2.17 alkaen 2 päivätoimintapäivää viikossa á 75 euroa henkilökohtaiseen budjettiin ja käyn edelleen kahtena päivänä päivätoiminnassa. Henkilökohtainen budjettini on 3000 euroa. Käytän henkilökohtaista budjettia kangaspuiden hankintaan, käsityötarvikkeisiin ja virkistäytymiseen.”. Jokaista asiakkaan toivomaa lankakerää ei tarvitse suunnitelmassa erikseen mainita, tai avata tarkemmin mitä tarkoitetaan käsityötarvikkeilla tai virkistäytymisellä.
- asiakkaalle kannattaa korostaa, että hänen lähtiessään mukaan kokeiluun hän on sitoutunut tekemäänsä suunnitelmaan vuoden loppuun saakka. Lähtökohtaisesti ei ole mahdollista, että asiakas käyttää henkilökohtaisen budjettinsa koko loppuvuodelle ja kangaspuut ostettuaan haluaa vaihtaa takaisin päivätoimintaan. Käytännössä jos näin käy, asian ratkaisua mietitään työryhmissä ja

tarvittaessa lakimiehen kanssa, mutta asiakkaan kanssa kannattaa alusta saakka puhua siitä että kyseessä on määräaikainen päätös väärinymmärrysten ja väärinkäytösten välttämiseksi.

- suunnitelma kirjataan asiakaskertomukseen ja/tai tallennetaan asiakkaan aktiin mikäli yksikössä on käytössä paperiarkisto. Asiakkaalta pyydetään allekirjoitus. Mikäli yksikkö toivoo, suunnitelmaan voidaan tehdä pohja.
- tarvittaessa projektikoordinaattori Hanne-Maria Leppäranta voi tulla mukaan suunnitelman tekemiseen. Tällöin suunnitelman tekopäivän tulee olla ensisijaisesti torstai osa-aikaisuuden vuoksi. Aika kannattaa katsoa suoraan Leppärannan sähköisestä kalenterista Outlookin kautta. Jos kalenterissa on tyhjää, siihen voi varata palaverin.
- lapsiperheiden kotipalvelussa ja omaishoidon tuessa on mahdollista valita vain yksi palvelu, mutta siitä voidaan osa (esim.tietty määrä tunteja tai seteleitä) käyttää hb-mallilla ja loput muilla toteuttamistavoilla.
- valmis suunnitelma viedään käsiteltäväksi yksikön omaan tiimiin tai työryhmään, jossa muutenkin käsitellään asiakasasioita. Työryhmä arvioi, voidaanko suunnitelma toteuttaa. Monimutkaisissa tapauksissa suunnitelmaa voidaan käsitellä myös Tampereen HB-pilotin ohjausryhmässä.
-

Henkilökohtainen budjetti yksikön taloudessa

- tällä hetkellä (19.5.17) valinnanvapauslakia koskeva hallituksen esitys toteaa, että henkilökohtainen budjetti voidaan toteuttaa joko maksusitoumuksella
- Tampere on mukana kehittämässä PSOP-järjestelmään saldoseteliä, jota voidaan hyödyntää henkilökohtaisen budjetin toteuttamisessa. Saldoseteli ei kuitenkaan valmistu ensi hätään, eli vuonna 2017 keväällä mukaan tulevien asiakkaiden osalta kokeilu voidaan tehdä maksusitoumuksilla.
- asiakas valitsee palveluntuottajan, jolle maksusitoumus tehdään.
- hb:lle ei ole erillistä määrärahaa, vaan se rahoitetaan yksikön määrärahoista sen alkuperäisen palvelun kohdalta, joka hb:llä on muunnettu. Hb:llä hankittujen palvelujen kokonaissummaa seurataan sisäisellä tilausnumerolla.

PSOP-järjestelmästä yleisesti

- alla oleva tarkentuu saldosetelin kehitystyön edetessä
- asiakkaalle tehdään henkilökohtaisen budjetoinnin palveluseteli PSOP-järjestelmään
- hb-suunnitelman pohjalta yhteistyössä asiakkaan kanssa etsitään palveluntuottajia, jotka pystyvät toteuttamaan asiakkaan toivoman sisällön /Pyydetään palveluntuottajia hakeutumaan PSOP-järjestelmään
- asiakas näkee PSOP-järjestelmästä paljonko hänellä on setelin arvoa jäljellä.

Esimerkki: asiakas on oikeutettu omaishoidon vapaaseen. Hän haluaa vaihtaa 16 palveluseteliä hb-malliin ja käyttää niitä siivouspalvelujen hankintaan. Koska omaishoidon vapaan tarkoitus on antaa omaishoitajalle vapaata hoitotyötä ja tarjota mahdollisuutta virkistytymiseen, katsotaan että siisti koti on virkistävä. HB-suunnitelma hyväksytään työryhmässä. Asiakas valitsee siivouspalvelujen tuottajan, jolle tehdään maksusitoumus/joka hakeutuu PSOP-järjestelmään henkilökohtaisen budjetin palveluntuottajaksi. Hän käyttää kalenterivuoden aikana 1600 euroa siivouspalveluihin ja pitää loput lakisääteiset vapaansa omaishoidon palveluseteloinä.